

УДК 343.23

*Є. В. Фесенко**доктор юридичних наук, професор**(Академія адвокатури України)*

ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ¹

Вказана проблема є особливо актуальною у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України 2012 р., яким передбачено поділ кримінальних правопорушень на злочини та проступки.

Зокрема відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 3 нового КПК Закон України про кримінальну відповідальність – це законодавчі акти України, які встановлюють кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс України та Закон України про кримінальні проступки України). Отже з буквального тексту процитованого положення випливає, що законодавство України в цій частині має включати дві складові – Кримінальний кодекс, який очевидно необхідно буде частково змінювати, і одночасно приймати другий закон – про кримінальні проступки. Але за такого підходу втрачається системність галузевих правових норм, виникає низка проблем щодо співвідношення вказаних законодавчих актів.

У ст. 3 чинного КК України зазначено, що законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права. Це положення є цілком слушним, адже вітчизняне законодавство належить до сім'ї континентального типу права,

© Фесенко Є.В., 2013

© Національний університет «Острозька академія», 2013

якому властива кодифікована система норм тієї чи іншої галузі права, у тому числі кримінального.

Необхідність збереження основних фундаментальних положень КК України була лейтмотивом і обговорення актуальних проблеми кримінальної відповідальності на Науково-практичній конференції у Національному університеті «Юридичній академії України імені Ярослава Мудрого» 10-11 жовтня 2013 р.

У даний час у Верховній раді України опрацьовується проект Закону України №3438 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінальних проступків».

На мій погляд, вельми позитивним є те, що автори проекту кардинально не змінюють основні фундаментальні положення чинного КК України щодо підстави кримінальної відповідальності, інших найважливіших його інститутів. Ключові терміни і поняття пропонується змінити у досить раціональний спосіб. Зокрема слово «злочин» у всіх відмінках замінити словами «кримінальне правопорушення» у відповідних відмінках.

Наприклад, статтю 11 (поняття кримінального правопорушення) пропонується викласти в такій редакції:

1. Кримінальним правопорушенням є передбачене цим кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.

2. Кримінальним правопорушенням є кримінальний проступок або злочин.

3. Кримінальним проступком є діяння, за яке передбачене покарання у виді арешту на строк не більше шести місяців, обмеження волі на строк до

двох років або інше, більш м'яке покарання за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад тисячу неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

4. Злочином є передбачене цим кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину, за яке передбачене покарання більш суворе, ніж у частині 3 цієї статті.

5. Не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі».

У запропонованих змінах до статей 51, 52 КК будуть регулюватись питання покарання за злочини та проступки. Ці пропозиції в цілому заперечень не викликають і заслуговують на підтримку.

Поряд з позитивною оцінкою проекту в цілому, з окремими його положеннями погодитись важко і їх потрібно удосконалити.

Так ч. 1 ст. 11 КК доцільно викласти в такій редакції: «кримінальним правопорушенням є акт суспільно небезпечної поведінки, яка містить ознаки складу злочину або проступку, передбаченого цим кодексом». Бажано також доповнити цю статтю визначенням поняття складу злочину або проступку.

За умови внесення таких змін до ч. 1 ст. 11 було б логічним змінити і редакцію ч. 1 ст. 2 КК, а саме: «підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою злочину або проступку».

В результаті буде враховано два критерії встановлення фактичної підстави кримінальної відповідальності в процесі застосування кримінально-правових норм:

а) сутнісно-змістовний – суспільна небезпечність поведінки, властивої злочину або проступку;

б) формально-юридичний – наявність у цій поведінці ознак складу злочину або проступку.

Вважаю також необхідним поновити статтю 225 КК, що передбачала кримінальну відповідальність за обман покупців або замовників, але згодом була необґрунтовано виключена законом від 5 листопада 2011 р. Адже така поведінка не менш небезпечна, ніж розкрадання чужого майна. Питання класифікації обману покупців або замовників як злочину або проступку можна використати аналогічно положенням, запропонованим авторами проекту стосовно примітки до статті 185 КК, а саме:

Дії винної особи у вчиненні правопорушень передбачених частиною першою статті 185, частиною першою статті 188-1, частиною першою статті 190, частиною першою статті 192, частиною першою статті 193, частиною першою статті 194, частиною першою статті 196, кваліфікуються як кримінальний проступок якщо сума завданих збитків перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян на час вчинення правопорушення.

Невиправданим є пом'якшення відповідальності за умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції, адже такі діяння є поширеними і вкрай небезпечними насамперед для здоров'я людей. Навіть в чинному КК редакція цієї статті недосконала, а в результаті подальшої «гуманізації» протидія цим злочинам буде ще більше послаблена.

Зважений підхід до реформування КК України сприятиме недопущенню як невиправданої декриміналізації, так і надмірної криміналізації суспільно небезпечної поведінки.

Фесенко Є. В.

Проблема класифікації кримінальних правопорушень

Проаналізовано теоретичні та практичні аспекти класифікації кримінальних правопорушень. Звертається увага на сутнісно-змістовний та формально-юридичний критерії встановлення фактичної підстави кримінальної відповідальності в процесі застосування кримінально-правових норм. Обгрунтовано зважений підхід до реформування КК України, що сприятиме недопущенню як невинуватого декриміналізації, так і надмірної криміналізації суспільно небезпечної поведінки.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, злочин, кримінальний проступок, декриміналізація, гуманізація, обман покупців або замовників, умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції.

Фесенко Е. В.

Проблема классификации уголовных правонарушений

Проанализированы теоретические и практические аспекты классификации уголовных правонарушений. Обращается внимание на существенно-содержательный и формально-юридический критерии установления фактического основания уголовной ответственности в процессе применения уголовно-правовых норм. Обоснован взвешенный подход к реформированию УК Украины, что будет способствовать недопущению как неоправданной декриминализации, так и чрезмерной криминализации общественно опасного поведения.

Ключевые слова: уголовное преступление, преступление, уголовный проступок, декриминализация, гуманізація, обман покупателей или

заказчиков, умышленное введение в обращение на рынке Украины (выпуск на рынок Украины) опасной продукции.

Fesenko E. V.

The problem of classification of criminal offenses

Theoretical and practical aspects of the classification of criminal offenses are analysed. Attention is drawn to the merits meaningful and formal legal criteria for the grounds of criminal responsibility in the application of criminal law. It is grounded the balanced approach to reform of the Criminal Code of Ukraine, which promotes to decriminalization as unjustified and excessive criminalization of socially dangerous behavior.

Key words: criminal offense, offense, misdemeanor, decriminalization, humanisation, cheating over customers or clients, intentional introduction into circulation in Ukraine (placing on the market of Ukraine) the dangerous products.